

DVA UMETNIKA

(Nastavak sa 1. strane)

svoje rečenice i brusi svoje stavove sa pedanterijom i preciznošću jednog Flobera.

Zatim jedna tema sa pri-zvukom sentimentalnosti: reditelj posle premijere...

Vivijen se osmehuje uhva-ćen.

Ovo osećanje je veoma slikovito opisao jedan naš pozнати reditelj. To vredi ispričati. Reditelj je — kaže on — kao kvočka koja leži na jajima danima i danima. Svu svoju potpolutu, svoje strpljenje, ona troši na po-koljenje koje će propijukati za njom. Ali u času velikom i završnom, ispostavlja, se da su se iz jaja izlegli pa-čići. Njeno žuto pokoljenje zaplovilo je rekom i odmije. Šta ostaje jednoj koki nego da ih sa obale gleda kako kreću svojim nezadrživim putem...

To su valjda izuzetni slučajevi. Nisu uvek pačići, ne otplove uvek? Zar ne, šta mislite?

„Uvek“... odgovorio je Vivijen, elegično i setno.

„Treba živeti sa olovkom u ruci ako već hoćemo da se bavimo životom, bez obzira da li se radi o teatru ili umetnosti uopšte“ — tvrdi Vivijen.

Oprilike, on to ovako

Zašto bi na sceni (pošto govorimo o pozorištu), žena koja tek što je doživela u-vredu, koju boli Zub, koja se spremila za podvig ili okle-va da kaže istinu, bila ne-ubedljiva. Toliko je puta u životu sva ta stanja doživela. Da li ih je samo obično preživela i zaboravila? Onda je to izgubljena mogućnost, proigrani kapital... Bića ne treba imitirati, izmišljati, gra-di. U njih se treba preobraziti, njih treba tumačiti, treba učiniti da se sruši „četvrti zid“ običnog ljud-skog stana...

Sve se teoriski zna, ništa nije ostalo u tami, pa opet u srazmeri sa čovečanstvom i pokušajima, veoma je malo pravih vrednosti. Nije li to zato, što se većinom radi o stvarima koje ne treba zna-ti već o onima koje se mo-gu, ili ne mogu, koje jesu ili nisu?

Tolstoj je rekao — kaže Vivijen — da je sve velike istine osetio srcem, nije ih shvatilo razumom. Bar u sve-tu naše veoma stare umet-nosti u tom se pogledu nije mnogo promenilo. Pozori-šte će biti poslednje koje će se otimati za racionalizam. Svoju moć i lepotu ono duguje srcu.

Ličnost koju u svetu po-zorišnih kritičara predstavlja

dostignuća, stvorilo je izve-snu obavezu: ovde dolaze i ovde se razvijaju ljudi koji imaju šta da kažu, i koji to najuverljivije kažu“.

Upravo to: najuverljivije kažu. U tom času sam se setila Nikolaja Čerkasova u glavnoj sceni iz „Velikog gospodara“. Setila sam se jedne epizodne uloge starog kaludjera i načina na koji je ispijao pehar s malvasijom. Jedan drugi, je trepući i nabijajući čupave bele vedje lažno svedočio. Zatim sam se setila Majakovskog, opet Čerkasova, kada rukama u-hvati naslon stolice i saop-šti nemuštim jezikom da mu je sve neizrecivo dozlogrdilo: „A to sunce opet sija!“ kao da kaže.

Bilo je to čudnih pola sata! Kada dodjete u neki sovjetski muzej, na izložbu ili u neku ustanovu koju želite da pregledate, prvo je pitanje: „Koliko vremena imate na raspoloženju?“ Er-mitaž se može videti za tri nedelje ili za tri sata. Za tri sata pokazaće vam se ono, čega bi se, da ste u muzej razgledali tri nedelje, posle nekoliko godina jedino i sećali. Isak Izrajlević, htio je da za pola sata is-priča istoriju pozorišta „Pu-škin“. Bio je to slikovit i snažno usećen razvojni put. Na njegovom kraju stajao je Fjodor Grigorjevič Volkov koga Bjelinski naziva „ocem ruskog pozorišta“ a buktinje koje su ga osvetljavale no-

Jz jermenske poezije

Avetik Isaacjan (1875)

Sav ovaj beskrajni svet
S teškim tovarom postojanja
Visi o končiu jednom:
Taj končić: duša je moja.

Tvojih obrva mračna luka dva
Izvijena kao dželatov mač.
Sve na svetu prividjenje je, laž i sujet.
Al kad bih mogao da pijem ti usta
Njihovo rumeno vino, —
Radosno ja, bih primio taj udar mača.
Tvojih obrva mračna, luka dva
Izvijeno kao dželatov mač.

Crni plamen očiju tvojih
Dušu spaljuje mi:
Crni mač kose tvoje
Srce raseca mi.
Tuga kao i strast, mučeći drug,
Strast, kao i tuga, ispred tebe
Zastiru mračni put, —
Put lukav i zao.
To ja krvavi put tvoj,
I ideš ti njime —
Drugima
Drugima ...

Gde leži on, taj kamen obični
Koji će biti ploča mi nadgrobna?
Možda sam nekad potucajući se tako
Ja dugo sedeо i tužio na njemu.

Pitao sam prirodu:
„Šta biću ja, napustivši svet?
„Isto to što bio si
„I pre rođenja“ — odgovor glasio je.
Daću ti dušu, ti dušu meni daj,
Draga, sa sjajem u očima!
Srce moje — dolina, ljubav moja — ruža
Neka procveta u njoj.
Srce moje — noć, ljubav tvoja — zrak
Neka sine u njoj.

A. OPREŠNIK

KOMPOZICIJA

glumci ili, reditelji, ne bi ime izgovoreno s poštovanjem, trebalo da zaborave da je njem a u svetu glumaca o-posmatranje osnovni rad u pravdano zebnju, zove se njihovom životu: posmatrač Isak Izrajlević Šnajderman. On je malen, bleđunjav kru-pogostog tema. Vidjene slike, nih crnih očiju, pomalo sa-razgovori, ljudska bića, fizi-njivih, sa teškim polusklop-čka i psihička stanja, kakav ljenim kapcima ispod divljih dragocen arhiv za sliku i uvojaka i sa nečim što igru života! Nije jednostavno biti uvek u tolikoj meri u intelektualni rad i bavlje-koncentrisan ali to je tajna nje sobom. Pozorište Puškin je isto-rija ruskog pozorišta“ kaže i rezultiraju neprirođenošću otpadaju, ako u policama inteligentno srednjeg isku-stva leži bogatstva koja ni-smo gledali samo kao pro-lazne neprijatnosti ili ugod-nosti.

Pozorište Puškin je isto-rija ruskog pozorišta“ kaže on svojim smirenim načinom, uverljivim pogledom i mir-nim bledim rukama prekr-štenim povrh knjiga na stolu. „Niz ličnosti koje su neraz-lučivo vezale za ovu scenu pojma najviših umetničkih da je „padala po dušama

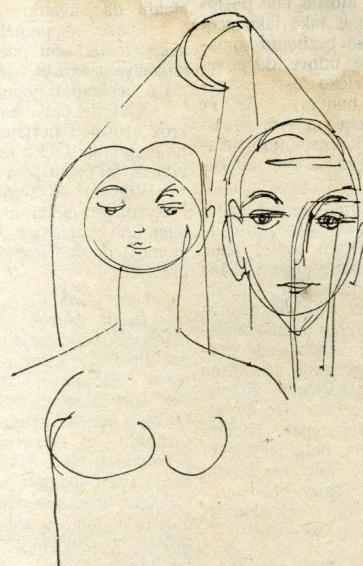
JERMINIOI TVOJ DREVNI GLAS JE
KO SVEŽI VETARZA LETNJE ŽEGE...

V. BRJUSOV

Vaan Terjan (1885-1920)

GAZELA

Dani su došli i prošli ovi dani,
za mene ništa ostalo nije.
Lukovi duga, vatre i vatre,
za mene ništa ostalo nije!
Ko latice prolećnog cveća i čašice
vatrenih ruža,
Vetar sve razneo je, o gledaj!
Za mene ništa ostalo nije!
I oni koji su me voleli, a dušu im
davao nisam, nisam davao,
Nestali su, nestali u senci,
za mene ništa ostalo nije!
I oni koje sam voleo, ja voleo —
bolom srca, bezumljem svojim,
Zanet bez mere i oni otisli su,
za mene ništa ostalo nije!
I zima mi nad glavom, hladna,
duboka i nema.
Vrelo usahlo, ne žabori, ništa,
ništa ostalo nije...

S ruskog preveo
DEJAN POZNANOVIC

kao slatki miris lipa" i opet imena, niz značajnih imena koje ne stižem da zapamtim: Davidov, Varlanov, Savina, Jurijev...

"Dogadja se nekiput — sećam se, pričao je Snajderman — da glumci slabosti teksta nadoknadjuju ličnim izrazom, nekom svojom snagom sagledavanja života, njegova produbljivanja. To je onda veoma veliko. Istina koja ne postoji u izgovaranim rečenicama, ne vidi se iz njih, treba na neki način otkriti u pottekstu, u izrazu, u svim ovim elementima koji pomažu glumcu da sasvim ispolji i rečenom da ovakav ili onakav ton."

Zatim opet nedavno dodatak-nuta tema: mesto pozorišta u literaturi. Pozorište ima nešto što može da spase literaturu: ono nedvosmisleno pokazuje njenе slabosti. De-lo na pozornici nije što i u knjižarskom izlogu ili polici biblioteke. Tamo nisu otsuđni pojedinačni sudovi, kritičar koji može da spase ili ne povratno osudi. (Sve to za određene vremenske relacije). U pozorištu postoji masa koja će reagovati spontano i koja međusobno nikakvim uslovima, dogovorom, nikakvim razlogom nije vezana. Opet ne treba voditi računa o izuzetnim primerima. Rampa je staklena, cev čija je živa publika; Glumac tu može mnogo da učini ali ne može da učini sve. Mnogo puta smo videli na sceni lošeg Šekspira ili Molijera, na raštimovanom instrumentu i u lošoj interpretaciji Betoven može da bude sasvim slab.

Vrata su se naglo otvorila i pred nama stajao je Nikolaj Čerkasov. Izvinjavao se zbog zakašnjenja iako je od određenog vremena prošlo jedva tri minuta. Zatim se, onako visok, pognuo da poljubi ruku jednoj mladoj ženi u uglo što je za velikim stolom korigovala preved neke drame.

Čerkasova znamo većinom iz njegovih filmova "Gorki u samonaes'oj", "Aleksandar Nevski", "Petar Veliki", "Mu-sorgski", "Život u cveću", "Deputat Baltika", i "Dete kapetana Granta", i niza drugih.

Zanimljivo je saznati kako Čerkasov priprema svoje uloge, dokučiti njegova silvan-tanjske dramske umetnosti, njegovo poimanje umetnosti uopšte...

"Snajderman, šta ste priliči o meni? Prosto je neverovatno da sam kao biografija nezanimljiv"...

Nasmješamo se. Da li je skromnost verovatno da smo nepoznati ili je to sujet, tražiti da nas upoznaju?

Zatim, ljudi su obično navikli na interesovanja radi popularizacije, ima ih i druga vrsta. Kako objasniti da u-pravo sa tom vrstom ima posla...

"Da li su vam rekli da sam obožavajući Saljapina, sanjao o tome da postanem operski pevač? Da sam ustvari započeo kao estradni umetnik?... Bio sam Pat u triju „Pat, Patašon i Čarli Čapljin“. Da, Ma-

DVA UMETNIKA

Digao se i preobražen u jakovski, to je bilo nešto drugo".

Čerkasov nastoji da objasniti kako unutrašnji sadržaj svakog čoveka ima svoj spoljni oblik koji se manifestuje vidljivim znacima: gestovima, izrazom, tonom, hodom. Glumac mora da unutrašnji sadržaj neke uloge smesti u prikidan spoljni okvir. Ponekad je to lako i sve ide na ruku.

Sa Majakovskim, naprimjer, bilo je neizrecivo teško. Dati tip jednog takvog čoveka... „Nisam mogao da

NIKOLAJ ČERKASOV

ulozi. On hoće da kaže, da uočim ništa spolja... Da se je sa podjednako ljubavi uhvati za neku grimasu, igrao tragične i komične jutnake, intelektualce i primitive koji se iskazuju silinom svojih dela.

Tako ih sve osetim: prefinjenog estetu koji sagoreva

svoj jad u sebi i pomahnatelog divljaka koji unutarnje okrušaje rešava u svetu spolja. Naježe je odlučiti se... "otkriva.

"Kada sam već rešio da ozivim ličnost jednog odredjenog stvarnog ili izmi-

šljenog junaka, problem je

dočarati je onaku kakva je ostala u sećanjima, literaturi ili predanju. Tu su važne pojedinosti, detalji koji daju uvedljivost tkanju moje ma-

ste".

Čerkasov je spremao princip Alekseja. Danima je rovario po istoriskim arhivama, satima stajao pred portretom prinčevim izloženim u Ruskom muzeju.

"To, ipak, nije bila teška uloga. Bilo je mnogo čega zašta sam se mogao uhvatiti, postojao je ton i gest jednog istorijskog razdoblja i niz tipičnih crta pored izrazitih uočljivih individualnih, Majakovski... Da, Ma-

uhvatiti za neku grimasu, neki pokret rukom ili ma- šta tipično za njega. Trebalje je čvrsto stati, sasvim malo rastavljenih nogu i jasno

/Nastavak na 10. str./

MESEČNIK ZA KULTURU I

UMETNOST / GODINA II.

BROJ 4-5 / IZDANJE:

„PROGRES“, NOVI SAD,

MAKSIMA GORKOG BROJ 20

ODGOVORNJI UREDNIK: FLO-

RINKA ŠTEFAN / UREDNICI:

DEJAN POZNANOVIC, NAND-

OR MAJOR, ĐRAŠKO RE-

DJEĆ, IVAN HOROVIĆ I FLO-

RINKA ŠTEFAN / ESTETSKO-

TEHNIČKA OPREMA: IVAN

HOROVIĆ / VINJETE: BOGD-

ANKA POZNANOVIC /

SLOG I ŠTAMPA: ŠTAMPA-

RIJA „ZVEZDA“, VRBAS

REDAKCIJA I ADMINI-

STRACIJA: NOVI SAD,

MAKSIMA GORKOG BROJ 20

CENA PRIMERKA 20.— DIN.

GOD. PREPLATA 300.— DIN.